

K R O N İ K

KÖY KANUNU TASARISININ BAZI HÜKÜMLERİ HAKKINDA MÜTALÂA

Prof. Fehmi YAVUZ

Bu yazıda, tasarının bütün maddeleri üzerinde mütalâa yürütmek yerine bilhassa, imâr, salma, muhtarın okuma yazma durumu ve tasarıda kullanılan bazı kelime ve ifadeler hakkındaki kanaatimizi açıklamakla yetiniyoruz.

Tasarıda isabetli gördüğümüz birçok hükümler arasında bilhassa “gönüllü bekçi teşkilâtı”, “bekçi kiyafetleri”, “imecede bedenen çalışmanın esas olması” gibi hususları tebarüz ettirmek isteriz.

1. Tasarının 54-60 ıncı maddelerinde iskân sahasının krokisi, ruhsat vesaire gibi imâr işleri ele alınmıştır. Köy imârının memleket imârı ve plânlı çalışma ile olan sıkı ilgisi meydandadır. Ancak, 1933 yılından beri tatbik edilen 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanununun uygulanmasında karşılaşılan güçlükler bizim bu konuda çok ihtiyatlı olmamızı ve realist davranmamızı gerektirmektedir. Bütün köylere şamil olacak iskân sahası krokisi yaptırma mecburiyeti, köylerde bina yapımının ruhsata tabi tutulması, ruhsat alınmadan inşa olunan binalar hakkında yıkmaya kadar varan müeyyideler kabulü henüz çok erken görünmektedir. Halen bilhassa büyük şehirlerimizde gecekondu ile mücadele ve yapı kaçakçılığını önleme işleri bile başarı ile yürütülemezken; kâfi eleman ve tecrübe sahibi bulunmayan bütün köyleri böyle bir mecburiyete tabi tutmak faydadan ziyade zarar doğurabilir; hatta imâr, ruhsat müesseselerini dejenere edebilir; kanuna saygı hissini büyük ölçüde zayıflatabilir.

Bu sebeple umumî bir harekete geçilmeden meselâ 8-10 bölgeden seçilecek bir veya iki vilâyette “örnek köy” konusu ele alınır ve bunların plânlı bir şekilde imârı için kurulacak teşkilât vasıtasıyla bazı çalışmalar yapılırsa; bu faaliyetlerden elde edilecek sonuçları yine kademe kademe başka köylere de teşmil etmek, kanaatimizce, yerinde olur.

Bu iş için seçilecek yerlerin iktisadî kalkınma bakımından önem taşıyan köyler olması ve Ziraat Bankasının her yıl köy imârı için ayırmağı tasarladığı 60 milyon liradan faydalanılması akla gelebilir.

2. Tasarı gerekçesinde “köylü vatandaşlarımız için yıllardanberi ızdırap kaynağı ve şikâyet mevzuu olan salmaya yer verilmemiştir” denilmektedir.

Salmanın ızdırap kaynağı olmasının başlıca sebebi, 1939 yılındanberi azamî haddinin 20 lira olarak muhafaza edilmiş bulunmasıdır. Bu durum karşısında ödeme kabiliyeti gözetilmeksizin bütün mükelleflerden 20 lira üzerinden salma almak adeta bir gelenek haline gelmiş, kanun bu yolda bir tatbikat bulmuştur. 4274 sayılı Köy Okul ve Enstitüleri Teşkilât Kanunu gereğince okullarını yalnız kendi kaynakları ile yapmağa mecbur edilmiş olan köylerde salmanın başka türlü suistimallere uğramış olması da salma müessesesine karşı ayrı bir tepki yaratmıştır. Meselâ, âzami haddin değiştirilmemesi yüzünden birçok köylerde salmanın yanında köylüler yüksek miktarlarda teberruda bulunmağa mecbur bırakılmışlar ve köy bütçelerinde salma yekûnundan fazla teberru rakamlarına rastlanılmıştır.

Binaenaleyh, salmanın âzami haddi yükseltilmeli; meselâ, mintakalar itibariyle, her yıl Bakanlar Kurulunca hazırlanacak tarifelere göre tesbit edilmek üzere, 200, hattâ 1000 lira olarak kabul edilmelidir. Ayrıca, mükellefin ödeme kabiliyetini tesbite yarayacak, kaba da olsa, bazı ölçüler tesbit olunmalıdır. Ancak bu hususlar gerçekleştirildiği takdirde ve bu nisbette, salmanın köy maliyesinde mühim bir gelir kaynağı olarak daha bir müddet kalması mümkün ve doğru olacaktır.

Öteyandan bugün ziraat sektörü başta gelir vergisi olmak üzere birçok vergilerin şumulü dışında kalmaktadır. Bunun bilvasıta telâfisi mahiyetinde olmak üzere köyün müşterek ve mahalli hizmetlerine sarfedilmek üzere alınması vergi adaletine de uygun düşer. Mahalli idarelerimiz son yıllarda büyük ölçüde merkezden görecekları yardım veya merkezin toplayacağı vergilerden hisse almak suretiyle hizmetlerini ifa etmesi istikâmetinde bir malî politika güdüldüğü söylenebilir. Bu politikanın hem umumî muvazene, hem de mahalli idarelerin muhtariyeti ve malî yönden kuvvetli durumda bulunmaları bakımından dikkatle gözden geçirilmesinde fayda vardır.

3. Muhtarın okuma yazma durumu hakkında tasarıya hiç bir hüküm konulmamıştır. Halbuki 40 ıncı maddede “köy imâmlarının İmâm ve Hatip Okulu mezunu olmaları şarttır. Bunların bulunmadığı yerlerde ehliyetleri müftülüklerce bilimtihan anlaşılanlar tayin edilebilir.” şartı konulmuştur. Bugün hali hazır İmâm Hatip Okulu mezunları sayısının birkaç yüzü geçmediği halde bütün köyler için böyle bir kayıt konulurken; köyün birçok devlet ve mahalli hizmetlerini yürütecek, yeni kanunla kendisine verilen yeni iktisadî faaliyetleri görecekları olan muhtarın okuma, yazma bil-

mesini şart koşmak doğru olur. Bunun zamanı artık gelmiş olmalıdır. İstisnâî hallerde imâm için konulan hükme benzer bir kayıt derpiş edilebilir.

4. Köy kanununun dili açık ve herkes tarafından kolay anlaşılır olmalıdır. Zira bu kanunu tatbik edecek olan köylü vatandaşlarımızın tahsil durumları bunu gerektirmektedir. Böyle olduğu takdirde kanunun maksada en uygun bir şekilde tatbikat bulması kolaylaşabilir. Birçokları arasından şu misalleri vermekle yetiniyoruz: “Mütetabbiplar” (madde 23/23) “tehaffuz” (Madde 40/1) “mevdü vazife” (Madde 50) “vürudu” “tadilen”, “tadilat”, “telifi kabil olmaya”, “varidatı tay” “fevkinde”, “kanunî hadde tenzil”, “ifası cümlesinden”, “aynen veya tadilen tasvip”, “tasvibine arz” (madde 63/5) gibi..... 66 ıncı maddede kanunun okullarda öğretilmesi hakkındaki eski kanunun 94 üncü maddesi hükmü tekrarlanmıştır. Bunun öğretmen okullarının ders programlarına da teşmili ve böylece öğretmenlerin bu vazifelerini daha iyi bir şekilde görecektarında yetişmelerinin temini faydalı olur.
